Az utolsó függöny előtt

Néhány nap múlva, június 2-án évadzáró társulati ülésre ülnek össze a Miskolci Nemzeti Színház tagjai, hogy visszapillantsanak a nagymúltú intézmény immár 165. évadjának munkájára. Még egy-két nap ezután, és legördül az utolsó függöny az évadban. Ideje — a teljesség igénye nélkül — néhány gondolatot feljegyezni erről az idényről. Ezt az évadot sokan hajlamosak úgy emlegetni — különösképpen Miskolcon kívül élő színházbarátok, egy bizonyos fajta színjátszás elkötelezettjei, kedvelői —, mint a teátrum életében legkiemelkedőbb kilencéves időszak zárását. E kilenc év valóban figyelmet érdemel, részünkről, miskolciak részéről is, de nem feledhető, hogy előtte is volt 156 évad, és hihetőleg utána is lesznek még megkülönböztetett figyelemre érdemes idények.

Az évad műsorát bemutató elegáns füzetben a színház igazgatója köszöntőjének mottójául *Széchenyi Istvánt* idézte: „*...nincs is nagyobb egyesítő mint siker, s hatalmasb szétbontó, mint sikertelenség.*" A néző jelenlétére, illetve annak szükségességére hivatkozott az igazgató ebben a köszöntőben, ígéretet téve, *megpróbáljuk a nézővel mind jobban megérteni egymást* az 1987—88-as idényben. Most, amikor az idénynek vége, mindenféle statisztikai adatok nélkül is látható, hogy *ez a közös megértés nem következett be teljesen*, és igencsak helytállónak mutatkozott Széchenyi István fentebb idézett gondolatainak felemlegetése.

A most záruló évad bizonyos mértékig *csonka* volt. Ha most figyelmen kívül is hagyjuk a színháznak olyan tárgyi nehézségeit, mint az épület erős megromlása és veszélyeztetettsége, *a tartalmi munkát tekintve is befejezetlenséggel kell számolnunk*. A tervezett hat nagyszínházi bérleti bemutatóból csak öt valósult meg, a gyermekek részére bemutatott előadás, a Kamaraszínházba tervezett két produkcióból egyet láthattunk, a Játékszín aprócska pódiumán mindkét tervezett darab színre került. Jóllehet, az évad minden fenyegető előjel nélkül indult, de a derekára *már valami nyomasztó felleg árnyékolta be a színházi munkát*. Az erre hivatott felügyeleti szerv, illetve annak választott testülete szigorúan bírálta a színházi tevékenységet, nemcsak annak ügymenetét, hanem a művészeti irányítását és művészi eredményeit is. A városban is igen sokszor volt téma a színház helyzete, s rendszerint *negatív előjellel* jelentkeztek e beszélgetések, majd az évad második felében már tudott lett, hogy *Csiszár Imre*, a színház 1979-től volt művészeti vezetője szerződése lejártával, az évad végén *megválik a színháztól* (szinte jelen sem volt már az évad második felében), és számolni kellett jó néhány értékes művész távozásával is. Mindezek bizonyos mértékig *károsan befolyásolták* az egész színházi munkamenetet, nem egy esetben a produkciókat is. Már februárban *hivatalosan* tudott lett a művészeti vezető távozása és új vezető-rendező, majdani főrendező munkába állítása, ez azonban nem ment törés nélkül. Éltek a színházban nagyrészt közösen gondolkodó kisebb művészi csoportok, amelyeknek felbomlása tagadhatatlanul *érvágást jelentett és jelent*. Mindez azonban a jövő évad kezdetére *már a múlté kell hogy legyen.*

Kilenc produkcióra kell visszatekinteni. Nem elemző értékelésüket kell most feljegyezni, hiszen azt elvégeztük bemutatásukkor, de némely következtetést levonhatunk fogadtatásukból, meg magukból a produkciókból.

Az évadot *Szomory Dezső* színművével, a *II. Lajos királlyal* nyitották. A színház fiatal rendezője, *Dezsényi Péter* igen jó előadást produkált, úrrá tudott lenni Szomory Dezső barokkosan díszített nyelvezetén, valóságos próza-operát teremtett a színpadra és bebizonyosodott, hogy *az ilyen téma érdekli is a közönséget*. Történelem, szerelem, látványosság jó előadásban került közel igen sok nézőhöz. Sorrendben a *Csillagok a hajnali égbolton* című drámai történet követte ezt, *Alekszandr Galin* kortárs szovjet író műve, amely az új szovjet eszmei áramlatok jegyében született, és az 1980-as szovjet élet egy olyan mozzanatát mutatta be, amely mindeddig nem volt ismeretes a nagyvilág előtt. A darab gyengéin Csiszár Imre rendezése sokat javított, ám így is *inkább eseményjáték volt, mint igazi dráma*, s közönségsikere bizony nem volt nagy. Amikor a televízió élő adásban közvetítette, *több előadás közönségét kellett egybegyűjteni*, hogy ne kongjon a nézőtér. Igen sokat várt a közönség *Jacobi* nagyoperettjétől, a *Sybilltől*. Sajnos, a zenés műfaj *sok esztendei háttérbe szorítása mindig megbosszulja magát*; megfelelő számú és felkészültségű táncosok és énekesek nélkül látványos nagyoperettet nehéz produkálni; nem kevésbé gond, ha nincsen a színháznak alkalmas bonvivánja, általában személyi és technikai felkészültsége az ilyenfajta produkciókhoz. Hatalmas vállalkozás volt a *Danton halála, Georg Büchner* drámájának bemutatása. Sajnos, e a dráma kevés helyen valósult meg eddig sikeresen, miskolci előadása sem sorolható az emlékezetes produkciók közé, noha néhány színészi alakítás benne emlékezetes. Érdeklődéssel fogadta az ifjabb közönség *Illés Lajos* és *Görgey Gábor Csongor és a Tündér* című rockmusicaljét. S ezzel kész a bérleti bemutatók leltára. A hatodik produkcióval a színház — elsősorban az évad végi mozgások és személyi változások miatt — adós maradt. A gyermekeknek szánt darabok általában mindig sikeresek, a *Kvantum Fantum csapdája* megérdemelten volt az, *Agatha Christie* bűnügyi játéka, *A vád tanúja* szinte elronthatatlan sikerdarab. Jobb szervezéssel bizonyára *több előadást érdemelt és ért volna meg*. A Játékszín két stúdióelőadása elsősorban jellegével, nem mindennapi emberalakok megformálásával volt emlékezetes. Mivel mindkettő — jellegénél fogva is — csak *nagyon szűk érdeklődésre* tarthatott számot, *az iránta érdeklődők igényeit viszont kielégítette*, különösebb utólagos méltatást nem igényel.

Ennyi volt hát a Miskolci Nemzeti Színház 1987—88-as évadjának *színpadon látható* munkája. Nem tartozik a jól sikerült évadok közé annak ellenére, hogy akadt benne megkülönböztetett tiszteletet érdemlő, jó előadás, voltak jó törekvések, de sajnálatos módon — a két zenés darabot leszámítva — *nem jött létre a közönséggel a kívánt kapcsolat*. Sok volt az ásító nézőtér, nem egyszer össze kellett vonni a bérleti előadásokat, általában, mintha a nézők részéről is az a *kifáradás, fásultság* jelentkezett volna, mint amit a tavaszi hónapok óta a mintegy tucatnyi színész távozása (köztük négy-öt kiemelkedően értékes művész) a társulatban is érezhetően okozott.

Lezárult hát a 165. miskolci színi évad. És lezárult a sokat emlegetett kilenc év. Ez utóbbi kilenc évnek sok-sok pozitívuma és nem kevés negatívuma még külön elemzést érdemel. Lehet, hogy még visszatérünk rá. Am *most, már az évad végén az új, a 1988—89-es esztendőre kell vetnünk tekintetünket*, mert hiszünk benne, hogy *a színház örök*, s ha el is mentek néhányan, szeptemberben újra fellemegy a függöny, és újra citálhatjuk Széchenyi István megállapítását a siker egyesítő és a sikertelenség bomlasztó erejéről. *Lezáródó évadra tekintünk vissza, de már az újban bízakodunk.*

Benedek Miklós

KoncertKrónika

Miskolc zenei élete örvendetesen színesedik, illetőleg továbbfejlődik. Ennek igazolására három jelentős hangversenyről szeretnék szólni, melyek szinte kivétel nélkül „táblás" házat vonzottak.

Első a sorban a Városunk művészei sorozatban rendezett kétzongorás est, Ficsorné Kádár Anikó és dr. Deákné Szopory Lívia főszereplésével. Mindketten az Egressy Béni Zeneiskola tanárai. A koncerten közreműködött Nemes Ferenc (fagott) és Acsay Gabriella (zongora).

Műsorukat Ph. E. Bach: Adagiója indította. Elfogódottan kezdtek, de elfogódottságuk hamar föloldódott. A neves „Bach-fiú" zenéjét sajátos attitűd alapján közelítették meg, mely összhangban maradt a mű szellemével. Kár, hogy ezzel a művel a terem és a közönség még — kezdő helyzetéből következően — nem lehetett „összeérve".

Zenei csemegét jelentett Mozart D-dúr szonátája és Schumann: Andante és variációk című műve, mely utóbbi bemutatószámba ment. A rendkívül kényes Mozart-szonátát nagy képzelőerővel, de hatásvadászat nélkül játszották végig, tiszteletben téve a szerző stílusát. Az első tételben tapasztalt fölényes technikai tudást regisztrálhattunk, bár néhány alkalommal nem tűnt elég következetesnek a pedál használata. Az átvezető témákat kontrasztálóbban is lehetett volna játszani. A második tétel gyönyörű építkezésével szerzett felejthetetlen pillanatokat. A harmadik tétel karakterekben és dinamikákban gazdag előadását kiegészítette a remekül „elkapott" tempó. A bravúros produkció méltán aratott nagy sikert!

Schumann: Andante és variációk című ciklusa felvillanyozóan színes és izgalmas mű. Ficsorné Kádár Anikó és dr. Deákné Szopory Lívia értő műsorválasztásának eredményeként a koncert tulajdonképpeni „tengelyébe" került ez a kompozíció. Mindketten pontosan tudták, mit akarnak. Úgy éreztem, hogy a kompozíció igen közel áll egész emberi lényükhöz. Nekem, személy szerint a 3. variáció költői bemutatása, a 4. álmodozó hangvétele, a Scarlattit megidéző 7. „kép" és a súlyozott, szinkopált 8. variáció tetszett.

Szünet után kiemelkedő fölkészültségű fagottművész, Nemes Ferenc lépett pódiumra, zongorán Acsay Gabriella kísérte. Előadásukban Pierné: Koncertszóló fagottra című darabja szólalt meg. A virtuóz bevezetést követő második téma meleg hangon, igen szép vibrátóval kísérve kelt életre. A dzsesszes átvezetés utáni fugatoszakasz pedig a témabemutatást, tehát a főeseményt követően is végig izgalmas maradt. Acsay Gabriella ideális kamarapartnernek bizonyult. Ugyancsak lelkesítő hatást tett a közönségre kettőjük interpretációjában Bozza: Recitativo-Siciliano-Rondo című alkotása is.

A kétzongorás est befejezéseként egy-egy népszerű Lutoslawski-, illetve Benjamin-mű hangzott el. Benjamin: Jamaicai rumbájában, de még inkább Lutoslawski Paganini-változataiban igen magasrendű „összmunkának" voltam tanúja. Ficsorné Kádár Anikó és dr. Deákné Szopory Lívia hangversenyüket ráadással fejezték be: Seiber Mátyás: Három zongoradarabját játszották el.

*

Jelentős esemény volt a színházban *Ránki Dezső* zenekari estje, melyen a Miskolci Szimfonikusok működtek közre, vezető karmesterük, Kovács László vezényletével.

Ezt a Beethoven-estet a népszerű III. Leonóra-nyitány indította el. Csak a fáradtsággal és kivételes indiszponáltsággal tudom magyarázni, hogy Beethoven „üzenetei" ezúttal nehezen találtak utat a közönséghez. Nem mentegetésnek szánom, de tudomásul kell venni, hogy egy teljes koncerten Beethoven-zongoraversenyeket kísérni „emberfeletti" feladat. A programban szereplő Esz-dúr, illetve G-dúr zongoraversenyek zenekari szempontból nagyon nehezek. Arról nem is szólva, hogy a karmester munkája is hallatlanul nehéz és differenciált.

Ránki Dezső Beethoven-játékát erő és választékosság jellemezte. Művészete mind szellemi, mind technikai értelemben egyéni és elementáris. Az Esz-dúr zongoraverseny, ez a „csupa-kadencia" koncert sziporkázva és fényekkel átmeg átitatva szólalt meg, legalábbis, ami az első és a záró tételt illeti. A lassú tételben viszont az érzékiség és költőiség volt a fő formálóerő.

A hangversenyt záró G-dúr zongoraverseny Ránki felfogásában, férfias szenvedélyekkel telítetten született újjá. Véleményem szerint tökéletesen adta elő. Gondja volt olyan fantasztikusan finom részletek kiemelésére is, mint a zárótétel kódájában levő „elíziumi részlet", az ifjúkori szerelem emlékének megidézésével. Ezt a ritka pillanatot azonban a zenekar segítségével lehetett csak kinagyítani, amely a kadencia előtt, de még inkább a kódában, nagyon szép hangzással örvendeztetett meg. Hogy fiatal zongoraművészeink között Ránki rendelkezik a legtökéletesebb formálókészséggel, azt a lassú tételben bizonyította. Fenségesen szép pianókat játszott!

*

A *Téli bérlet*-sorozat legutóbbi koncertjén a *Magyar Állami Hangversenyzenekar* szerepelt a színházban, vezényelt *Kobayashi Ken-Ichiro*. Közreműködött a *Magyar Állami Énekkar* (karigazgató: Pászti Miklós), valamint *Andor Éva, Németh Zsuzsa és Fülöp Attila* (ének).

A koncert első felében Mozart: C-dúr, Jupiter szimfóniája hangzott föl. Kobayashi az objektivitás szellemében, a klasszikus művek kívánta „személytelenséggel" dirigált: felejthetetlen előadás lett az eredmény. Minden tudásával a zenei anyag kezelésére koncentrált. Kifejezte azt, ami leírhatatlan. Egész zenekarát ugyanarra az alázatra kényszerítette, ami őbenne élt. A mű minden részletét előre hallotta, mozdulatai hűséges kifejezői voltak fantasztikus szellemi kapacitásának. Ennek a szimfóniának mint drámai műfajnak életrehívása ritka esemény. Bámulatos volt a lassú tételben a zenei vonalak vezetése, az utolsó tételben pedig a formai és zenei arányok lényegi megragadása. Egyetlen halvány pontja az előadásnak a fuvolaszólista vértelen, fásult játéka volt.

Szünet után Mahler: Panaszos ének című műve következett. Első jelentős opusza ez szerzőnknek, aki ezúttal nagyvegyeskart, szoprán-, alt- és tenorszólót alkalmaz, mamutzenekari kísérettel. A karmesteri munkáról csak azt írhatom: tökéletes volt a maga nemében. Az Állami Hangversenyzenekar, régi nagy napjaira emlékeztetően, fantasztikusan játszott. A Magyar Állami Énekkar ismét igazolta kivételesen jó hírét.

Kobayashi példamutatóan értelmezte a mahleri lelkivilág bonyolultságait: a zenéjében egymás mellett élő, mélyen gyermekit, és a világ problémáit költő módjára megoldani igyekvő férfi tetteit. Kobayashi kiéreztette Mahler zenéjéből azt, ami rendkívül megható: óriás formákra törekszik, a leggrandiózusabb zenei gondolatokat veti papírra, és gyermek módjára telve van belső melegséggel, és így mindezekkel együtt — vagy mindezek ellenére? — meglepően eredeti. Számomra elbűvölő volt az az „élesen metszett és megtisztult hangzás", amit zenekar és karmestere produkált. Kobayashi együttese, a mahleri elképzeléssel abszolút összhangban (!) „pedál nélkül" játszott. Ahhoz kevésnek érzem magam, hogy ilyen elmélyült karmesteri munka részleteit tovább boncolgassam. Annyit azonban feltétlenül szeretnék még hozzátenni, hogy ha egy karmester csupán a fugato-szakaszok tömkelegében ilyen tévedhetetlen, és a gyakran egymástól távol levő szólamokban áttörten és a legzokatlanabb fekvésekben megkomponált töredék-dallamokat így képes átélni, és biztonsággal előhívni, nagyon nagy művész! A frenetikus sikerű koncert Berlioz Rákóczi-indulójával ért véget.

Gergely Péter

Holnap délelőtt a képernyőn

Gyermeknapon: Tűrhető Lajos

Holnap, május utolsó vasárnapján, a gyermeknapon természetesen a legfiatalabbaké a képernyő. Az első műsorban 8.25-től 12.55-ig minden adás hozzájuk szól. Bohócműsor, több rajzfilm, nem egy mesejáték, meg a már hagyományos Három kívánság között látható a Tűrhető Lajos című ifjúsági tévéfilm, amelyet Nagy Katalin írt és Takács Vera rendezett. Ennek hőse Ócsi, azaz Tűrhető Lajos nehezen kezelhető gyerek, aki sok galibát okoz. A címszereplő Kovács Róbert (akit tavaly „a világ legszebb gyermekének" szerepében ismert meg az ország). Ő látható a képen a nagymamáját alakító Szemes Marival.

Tóth Anna:

Cili beteg

**Fehér kiságy — sziget
a szobai rendben.**

**Félhomály. Lélegzetvétel.
Más semmi sincs a csendben.**

**Néha felsír.
Hangja rekedten
apát keresi —
fogom a kezét —
lábát dobja-veti.
Nincs láza. Sápadt.
Szeme lecsukva.**

**Buborék száll,
infúzió ezüstgolyója
egy percben harminc
és más semmi-semmi nincs.**

**Számolom — számolom —
hangtalan metronom —**

**mégis áll az idő.
Most nem jön elő
se gondolat, se szó,
csak csepeg a csepp —**

**a gyógyulást hozó
sós infúzió.**